

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

**Možnosti využití volného času studentů středních škol v Českých
Budějovicích**

**Possibilities of Use of Leisure Time in Secondary School Students in
České Budějovice**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor:

Alena Jechová

Vedoucí práce:

Mgr. Iva Žlábková

České Budějovice 2012

Anotace:

Bakalářská práce je zaměřena na možnosti využití volného času studentů středních škol v Českých Budějovicích. V teoretické části charakterizuje na základě odborné literatury pojem volný čas, funkce, které jsou mu přiřítány a možnosti jeho trávení. Definuje také vývojové období adolescence, popisuje jeho nejvýznamnější znaky z hlediska psychického, tělesného i sociálního a klade důraz zejména na ty, jež souvisí s využíváním volného času adolescentů. V praktické části pak za pomoci dotazníkového šetření podává s využitím názorných grafů přehled o tom, jak tedy středoškoláci z vybraných středních škol v Českých Budějovicích tráví svůj volný čas.

Klíčová slova: volný čas, adolescence, organizovaný a neorganizovaný volný čas.

Annotation:

This bachelor thesis is focused on possibilities of use of leisure time in secondary school students in České Budějovice. On the basis of profession literature, in the theoretical part, the term leisure time is characterized, as well as its functions which are attributed to it and possible ways of spending leisure time. The developmental period of adolescence is also defined, describing its most important features from a psychological, physical and social perspective, and puts particular emphasis on those related to the use of leisure time in adolescents. The practical part, based on questionnaire assessment and using illustrative graphs, brings a deeper insight on how secondary school students from selected secondary schools in České Budějovice spend their leisure time.

Key words: leisure time, adolescence, organized leisure time and unorganized leisure time.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Ivaně Žlábkové za vstřícnost, odborné vedení a podporu při zpracování bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

OBSAH

I. TEORETICKÁ ČÁST

ÚVOD	7
1.1 HISTORIE VOLNÉHO ČASU A JEHO DEFINICE	9
1.2 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	11
2 CHARAKTERISTIKA VÝVOJOVÉHO OBDOBÍ ADOLESCENCE.....	13
2.1 VYMEZENÍ POJMU ADOLESCENCE	13
2.2 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	14
2.2.1 <i>Tělesný vývoj</i>	14
2.2.2 <i>Psychický vývoj</i>	16
2.2.3 <i>Sociální vývoj</i>	17
2.2.3.1 Vztahy s rodinou	18
2.2.3.2 Vztahy s vrstevníky.....	20
3 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU STŘEDOŠKOLÁKŮ	23
3.1 ORGANIZOVANÝ VOLNÝ ČAS	24
3.2 NEORGANIZOVANÝ VOLNÝ ČAS	28

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE A ZAMĚŘENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	31
4.1 POUŽITÉ METODY A CHARAKTER PRŮZKUMNÉHO VZORKU	31
4.2 PŘEDPOKLADY MÉHO VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	32
4.3 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	33
5 ZÁVĚR	49
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
7 SEZNAM GRAFŮ	52
8 PŘÍLOHA I	53

Úvod

Hodně lidí v mém okolí říká, že má nedostatek volného času. Podle mého názoru je to tím, že ho neumíme správně využívat a zbytečně jím plýtváme. Volný čas podstatným způsobem formuje naši osobnost a je proto velmi důležité, abychom pozitivně ovlivňovali způsoby jeho trávení zejména u dětí a mládeže, protože i v této oblasti se vytvářejí zvyky, které si s velkou pravděpodobností ponesou do dalšího života. Volnému času dětí se věnuje velké množství nejrůznějších spolků a organizací, avšak největší vliv na něj mají bezpochyby rodiče. S přibývajícím věkem se děti osamostatňují a samy rozhodují, jak budou trávit svůj volný čas. Proto je důležité, aby měly možnost vybrat si aktivity, které je budou obohacovat, aby nebyly ponechány samy sobě a aby zejména z nudy nevyhledávaly společensky nevhodné aktivity, označované často jako sociálně patologické jevy.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila sama, protože mě zajímá, jak v dnešní době tráví svůj volný čas studenti středních škol v Českých Budějovicích a zda mají dostatek možností k využití svého volného času, co jim chybí a jak si představují trávit svůj volný čas. Ve své práci jsem se pokusila zmapovat možnosti trávení volného času středoškoláků v Českých Budějovicích a také jejich postoj k těmto možnostem, jak jich využívají, co zde postrádají a jak vlastně tráví svůj volný čas.

Cílem mé bakalářské práce bylo teoretické objasnění problematiky využívání volného času se zaměřením na studenty středních škol v Českých Budějovicích a její následné ověření pomocí výzkumné sondy.

V teoretické části práce jsem v 1. kapitole vycházela především z knih Rekreatologie od B. Hodaně a T. Dohnala, Děti, mládež a volný čas od B. Hofbauera, Pedagogika volného času od J. Pávkové a Kapitoly z pedagogiky volného času od V. Spousty s jejichž pomocí jsem se pokusila definovat pojem „volný čas“ a funkce, které jsou mu přičítány. Ve 2. kapitole jsem za pomoci Vývojové psychologie od J. Langmeira, D. Krejčířové, Adolescence od P. Macka a Vývojové psychologie od M. Vágnerové popsala základní znaky tělesného, psychického i sociálního vývoje a zaměřila se především na ty, které mají největší vliv na způsoby trávení volného času. Ve 3. kapitole jsem pomocí Pedagogiky volného času od B. Hájka, B. Hofbauera

a J. Pávkové a Mládeže na křižovatce od P. Saka a K. Sakové vytvořila přehled, jak je možné využít volný čas v jeho organizované i neorganizované podobě.

V praktické části jsem zjišťovala pomocí dotazníků, jak a s kým středoškoláci nejčastěji tráví svůj volný čas, zda navštěvují nějaké organizované zájmové kroužky, zda se ve svém volném čase nudí nebo využívají nabízené možnosti pro jeho smysluplné trávení, zda je podle středoškoláků dostatek či nedostatek zájmových kroužků a jaké jim v našem městě konkrétně chybí. Zjišťovala jsem, jaký mají středoškoláci vztah k dobrovolnictví a zda jsou ochotni účastnit se dobrovolnických akcí. Zjištěné poznatky jsem utřídila do přehledných grafů a využila je k objasnění pravdivosti či nepravdivosti několika základních předpokladů, které jsem stanovila na základě praktické části mé práce. Získané výsledky by mohly být užitečné pro různé organizace, které by mohly přizpůsobit své aktivity aktuálním zájmům středoškolákům.

I. Teoretická část

Volný čas

V této kapitole definujeme pojem volný čas, uvedeme, jak se na volný čas dívaly některé známé historické osobnosti a jak jej vidí někteří dnešní pedagogové a psychologové.

1.1 Historie volného času a jeho definice

Pojmem volný čas se zabývala a stále ještě zabývá řada odborníků. Stejně jako jiná lidská odvětví a činnosti se neustále vyvíjí a mění. Každý jedinec, ať už dítě, dospívající či dospělý, má řadu denních povinností, tedy činností, které z mnoha příčin musí vykonávat, jako např. školu, zaměstnání, ale i činnosti k zachování chodu domácnosti, materiální zajištění rodiny apod. Naopak aktivity ve volném čase jsou zcela dobrovolné se svobodnou volbou jedince, ve kterých nachází zábavu a odreagování od denních povinností. Přesto se představy volného času liší u každého z nás a názor na volný čas se mění i během historie.

Slavný řecký filosof, pedagog a matematik Platon, jenž podle mnohých položil základy dnešní západní filosofie, stavěl do protikladu práci a volný čas (B. Hodaň, T. Dohnal, 2008, s. 51)

Jeho nejvýznamnější žák Aristoteles chápe volný čas jako čas na rozumování, čtení veršů, setkávání se s přáteli a poslouchání hudby, nemá nic společného s lenošením a nicneděláním. Vrcholem nejvyšší lidské blaženosti je podle něj rozjímavá činnost hedonistické povahy, pro niž je podstatná její vnitřní hodnota a ne nějaký praktický cíl. (B. Hodaň, T. Dohnal, 2008, s. 51)

„Ve středověku byl volný čas vnímán jako časový úsek, který je věnován rozjímání a modlitbám, ale také různým zábavám, hrám a tancům.“ (B. Hodaň, T. Dohnal, 2008, s. 51)

V renesanci se pak pohlíželo na volný čas jako na něco nepatřičného, člověk měl všechen svůj čas věnovat práci či svému zdokonalování.

Reformace, se svým důrazem na pracovní povinnosti, omezila volný čas na nepracovní dobu, nutnou pro regeneraci sil, aby člověk mohl dále pracovat. Jiné možnosti chápání volného času zavrhovala.

Zcela opačný postoj zaujali v 16. století utopističtí myslitelé, jakými byli např. Thomas More nebo Thomasso Campanella. V jejich dílech, popisujících ideální utopistickou společnost, pracují lidé jen několik málo hodin a zbytek svého času mohou trávit, jak chtějí.

Ovšem jiný utopistický spisovatel, Charles Fourier, snil naopak na přelomu 18. a 19. století o novém společenském řádu, v němž práce je radostí. „Veškerá zábava, odpočinek, rozptýlení, tvoří jednu hodinu denně, a to ještě na zábavní schůzi. Rozjímání, soukromí, svobodná volba, zmizely.“ (B. Hodaň, T. Dohnal, 2008, s. 52-53)

Vraťme se však zpět k realitě, a to k realitě současné. K dispozici máme nepřeberné množství definic volného času. Mnohé přitom vychází z charakteristiky francouzského sociologa volného času Joffre Dumazediera, který např. rozlišil „volný čas“ a „mimopracovní dobu“. Volný čas je přitom jen částí mimopracovní doby, do které dále patří např. biologické potřeby (strava, hygiena, spánek), rodinné povinnosti (vaření, úklid, nákup, péče o děti) aj.

Z jeho pojetí vychází i např. B. Hofbauer (2004, s. 13), který chápe volný čas jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Jako hlavní funkce volného času uvádí: odpočinek (regenerace pracovních sil), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).

Podobně J. Pávková vymezuje volný čas jako dobu, která nám zbývá po splnění povinností, tedy jako opak nutné práce, kdy je pouze oblastí naší svobodné volby, jak s tímto časem naložíme. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášejí nám radost a uspokojení či uvolnění. Pod tento pojem tedy zařazujeme rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s tímto konáním spojené (J. Pávková, 2002, s. 13).

Důležitost volného času popisuje i V. Spousta, který poukazuje na chápání volného času jako nejcennějšího času, který máme, neboť se v něm můžeme věnovat

tomu, co si sami svobodně zvolíme. Jediným omezením je zde možnost realizace našich představ. V. Spousta zdůrazňuje nutnost smysluplného využití volného času a podtrhuje skutečnost, že každý z nás se potřebuje ve svém volném čase smysluplně realizovat. Tato smysluplnost je rysem čistě subjektivním, avšak nepostradatelným, a pokud někdo v této oblasti zažívá trvalou frustraci, může se to negativně projevit i na jeho chování. (V. Spousta 1998, s. 16)

1.2 Funkce volného času

V pohledu na funkci výchovy ve volném čase se většina autorů zhruba shoduje. V předchozí kapitole zmiňované pojetí B. Hofbauera popisuje jako hlavní funkce volného času odpočinek, nutný pro regeneraci fyzických sil, zábavu, nutnou pro regeneraci sil duševních, a rozvoj osobnosti, nutný pro spoluúčast na vytváření kultury. (B. Hofbauer, 2004, s. 13)

J. Pávková uvádí funkci výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální. (J. Pávková, 2002, s. 39)

Jak dále uvádí, klade se většinou důraz zvláště na výchovně-vzdělávací funkce institucí zabývajících se volnočasovými aktivitami pro děti a mládež. Jednotlivé instituce se snaží nejen uspokojovat jejich zájmy a potřeby, ale také své klienty kultivovat a formovat jejich morální postoje. Nabídkou zajímavých činností je motivují k společensky žádoucímu využívání volného času a rozvíjí jejich vědomosti, dovednosti a návyky. Tím, že nabízí příležitost k seberealizaci a přiměřenému sebehodnocení, pomáhají mladým lidem formovat jejich názor na svět a jejich roli v něm. (J. Pávková, 2002, s. 40)

Zdravotní funkce těchto institucí spočívá především v usměrňování režimu dne, nabízí možnost střídání práce s odpočinkem, činnosti duševní s tělesnými a organizované se spontánními. Přináší možnost trávit čas v příjemném, hygienicky nezávadném prostředí a naplňuje tak základní předpoklady pro dodržování duševní hygieny.

V různé míře plní pak tyto instituce také sociální roli – pomáhají budovat žádoucí sociální vztahy a zejména klientům z méně podnětného či konfliktního

rodinného prostředí pomáhají v rozvoji sociálních kompetencí a učí je pravidlům společenského chování. (J. Pávková, 2002, s. 41)

Shrnutí:

Hlavní funkcí volného času je tedy odpočinek a regenerace duševní i fyzické síly člověka. Trávení volného času má pozitivní vliv na rozvoj osobnosti. Volný čas mládeže je nesmírně důležitý, neboť spoluutváří hodnotový systém jedince a pomáhá mu hledat cestu pro jeho uplatnění v dospělosti. Je to doba, kdy se mladí lidé mohou seberealizovat a rozvíjet své praktické dovednosti a znalosti, ale také doba, kdy rozvíjí své dovednosti sociální, a doba, která poskytuje zejména pedagogickým pracovníkům značné příležitosti pro prevenci možných negativních jevů.

2 Charakteristika vývojového období adolescence

Objektem zkoumání této práce je, jak vyplývá již z jejího názvu, středoškolská mládež. „Mládež“ je však pojmem sice rozšířeným, avšak značně nepřesným, používaným většinou jako synonymum k již přesněji definovatelnému pojmu „adolescent“. Adolescenci, vysvětlení významu toho slova, rozdělení období adolescence a popisu nejzásadnějších změn, kterými člověk obvykle v tomto vývojovém období prochází, proto věnuji několik následujících stránek.

2.1 Vymezení pojmu adolescence

Označení „adolescence“ je latinského původu – latinské *adolescere* se překládá jako dorůstat, dospívat či mohutnět. Jako označení životního období byl tento termín poprvé použit v 15. století (P. Macek, 1999, s. 11), avšak skutečná potřeba vymezení odděleného období mezi dětstvím a dospělostí se objevila až v 19. století, v souvislosti s přechodem od feudální ke kapitalistické společnosti. Tento přechod provázely významné sociální změny – urbanizace, potřeba kvalifikované pracovní síly, oddělení pracovní části dne od „volného času“, ale také delší školní příprava na zaměstnání. Zatímco v „primitivních“ či přírodních kulturách nastává přechod od dětství k dospělosti prakticky okamžitě po iniciačních obřadech, vyžaduje moderní společnost poměrně dlouhou přípravu, předcházející „uznání“ člověka za dospělého. (P. Macek, 1999, s. 14)

Konkrétní časové vymezení adolescence se u jednotlivých autorů liší. V literatuře nejčastěji zmiňovaná klasifikace, již uvádějí také J. Langmeier a D. Krejčířová, vymezuje období adolescence zhruba od 15 do 22 let. V této fázi mladý člověk dosahuje reprodukční zralosti a již pomaleji se dokončuje jeho tělesný růst. Z hlediska sociologického se mění postavení jedince ve společnosti - přechází ze základní na střední školu, navazuje již hlubší vztahy s jedinci opačného pohlaví, mění se zásadně jeho sebepojetí. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 143)

P. Macek se naproti tomu přiklání ke klasifikaci rozšířené zejména na americkém kontinentě a rozděluje v rámci období adolescence tři fáze: „**časnou adolescenci** v časovém rozmezí zhruba 10 (11) - 13 let, **střední adolescenci** vymezenou

přibližně intervalem 14 - 16 let a pozdní **adolescenci** od 17 do 20 let, popřípadě i mnohem déle.“ (P. Macek, 1999, s. 12)

Pro časnou adolescenci je v tomto pojetí typická pubertální změna a s ní související změny psychické a sociální - zvýšení zájmu o vrstevníky opačného pohlaví, vývoj kognitivních procesů, přechod ze základní na střední školu.

Střední adolescenci charakterizuje především hledání vlastní identity. Adolescenti se často snaží odlišovat se od svého okolí svým zjevem, zájmy apod.

V období pozdní adolescence většina lidí ukončuje školní vzdělání a hledá si první práci. Typický je pohled člověka do budoucnosti - dělá si plány ohledně zaměstnání, ale i partnerských vztahů, ekonomicky se osamostatňuje, stává se rodičem. (P. Macek, 1999, s. 45-46)

2.2 Charakteristika období dospívání

Adolescence je obdobím, ve kterém se dokončuje přeměna fyzického vzhledu člověka, nastartovaná v předchozím životním období, a v podstatě celý jeho fyzický vývoj, ale je to také doba obrovských psychosociálních změn - mění se osobnost člověka i jeho sociální role. Dochází také k dalším změnám kognitivním a emocionálním. Na tyto proměny se nyní zaměřím podrobněji.

2.2.1 Tělesný vývoj

V období adolescence se postupně dokončuje fyzická přeměna dívek v ženy a chlapců v muže. Rychlost, se kterou k této proměně dochází, mívá přitom značný význam, neboť mladí lidé se svým zjevem intenzivně zaobírají, porovnávají se mezi sebou i s pomyslnými ideály krásy. Atraktivní vzhled je jedním z předpokladů pro to, aby byl jedinec akceptován, a vzhledově odlišní lidé často propadají pocitům méněcennosti či se mohou stát předmětem vtipů ostatních, někdy až obětmi šikany. V poslední době také z toho důvodu roste počet anorektických žen, u kterých již snaha o štíhlou postavu přechází v těžko léčitelnou a často i smrtelnou nemoc. U mužů se anorexie vyskytuje spíše zřídka, avšak i oni usilují o atraktivní vzhled, představovaný v jejich případě především sportovní postavou.

Můžeme tedy předpokládat, že se fyzický vzhled adolescentů a jejich přístup k němu promítá i do jejich volného času - že se snaží sportovat, zajímají se o módu, rádi nakupují oblečení apod. Pravděpodobně i volba zájmových kroužků s tímto může více či méně souviset - např. aerobik, cvičení v posilovně, zumba a podobná cvičení nemusí svým účastníkům přinášet jen radost z pohybu, ale mohou být i cestou k hezčí postavě, podobně jako některé neorganizované volnočasové aktivity, jakými jsou např. bruslení, jogging apod.

Důraz na vnější vzhled adolescentů je viditelný také na způsobu oblékání. Někteří adolescenti nosí rádi oblečení, které zdůrazňuje tělesné formy, např. obepnuté džíny, elastické šaty apod. Jiní naopak upřednostňují plandavé a beztvaré oblečení, které tělesné tvary zakrývá, a demonstrují tím své zaměření k jiným hodnotám, nebo, jak podotýká M. Vágnerová, spíše nejistotu sebepojetí: „Beztvará postava, která nemá ostré kontury, se prezentuje jako model vhodný k projekci libovolné varianty. Mohla by být i výrazem moratoria v době přechodu k image dospělosti.“ (M. Vágnerová, 2000, s. 257) Barevně již adolescenti nevolí oblečení dětsky jasné a zářivé, ale přesto často výrazné. V posledních letech je velmi oblíbenou barvou černá.

Styl oblékání může být také jedním ze způsobů, jak vyjádřit své opovržení normami a životním stylem konzumní společnosti, jak demonstrovat odpor vůči povrchní a pokrytecké morálce většinové společnosti, řídící se často příslovím, že „šaty dělají člověka“, aniž by hledala jeho skutečnou lidskou hodnotu. Někteří adolescenti proto rádi nosí např. staré oblečení, viditelně obnošené a nemoderní. Jiní se svým oblečením záměrně odlišují od dospělých a vybírají si takové oblečení, které by si dospělý nevzal - např. proto, že by se jím zesměšnil (elastické minišaty apod.)

Oblečením se tedy adolescenti liší jednoznačně od dětí i dospělých a pomáhá jim definovat vlastní identitu.

Často pak jejich zjev odráží také nejistotu a hledání, spojené s tímto vývojovým obdobím. “Nápadné nalíčení či příliš akcentovaná zralost ukazují, jaká je snaha takového jedince, kým by chtěl být, ale i to, že zatím svůj ideál nenaplnil. (M. Vágnerová, 2000, s. 257)

Někdy se nápadným oblečením snaží adolescenti upoutat pozornost a získat ocenění, nebo alespoň provokovat.

Jak také zmiňuje M. Vágnerová, řeší adolescenti zejména na začátku období dospívání často konflikt mezi touhou po uniformitě, zaručující jim do jisté míry pozitivní přijetí, a strachem ze ztráty individuality, ke které uniformita vede. „Ke konci tohoto období mívají zejména inteligentnější a vyrovnanější dospívající od tohoto problému určitý odstup. Nalezli styl, který jim vyhovuje, a už nepotřebují kopírovat model, byť by byl sociálně sebevíc oceňován. I v tom se projevuje zrání jejich osobnosti.“ (M. Vágnerová, 2000, s. 256 - 257)

Shrnutí:

Tělesný vzhled je součástí lidské identity a zvláště v období puberty a adolescence součástí velmi významnou. Pokud se adolescent přibližuje pomyslnému ideálu krásy, posiluje tím své sebevědomí a je snadněji přijímán svými vrstevníky. Odlišný vzhled s sebou naopak přináší riziko v podobě nízkého sebehodnocení a obtížnějšího sociálního přijetí.

Svým vzhledem vyjadřují mladí lidé svou příslušnost k určité sociální skupině a často se jím úmyslně odlišují od dospělých. Do značné míry odráží také jejich nejistotu a hledání sebe sama.

Nabízí se tedy otázka, kolik svého volného času věnují adolescenti úpravě svého vzhledu - jak často sportují, nakupují oblečení apod. Odpovědí na tuto otázku snad bude výsledek praktické části této práce.

2.2.2 Psychický vývoj

V období adolescence se podstatným způsobem mění emocionalita člověka. Jak zdůrazňuje P. Macek, „citové zážitky se diferencují, přibývá vyšších citů. Narůstání druhů a odstínů citů vede rovněž k integraci do vyšších celků, které se stabilizují v rámci dílčích systémů vyvíjející se osobnosti.“ (P. Macek, 1999, s. 59) Adolescent si již vybírá podněty, na které bude reagovat, a mnoho podnětů, které jej vzrušily v dětství, nyní klidně přejde.

Z hlediska emocionálního vývoje je možné období adolescence rozdělit na dvě části. Období časně adolescence je možné charakterizovat jako období emocionální lability, kdy mladý člověk mnohdy zažívá různé emocionální zvraty a krize, způsobené hormonálními změnami, ale také již zmíněnou zvýšenou sebereflexí a novými pohledy na okolní svět. „Sebehodnocení je kolísavé, sebecit je labilní. Navíc tu hraje roli i celková zvýšená únavnost; ochablost a apatičnost se střídá s krátkými fázemi vystupňované aktivity.“ (P. Macek, 1999, s. 59)

Na rozdíl od běžně zažité představy o bouřlivém emocionálním průběhu puberty a adolescence, se P. Macek odvolává na přehledovou studii A. Petersenové, podle které je adolescentů, kteří toto období prožívají bez větších emočních krizí, znatelně více než těch, kteří jimi procházejí. Emoční problémy navíc mají většinou ti dospívající, kteří je měli již v období dětství. (P. Macek, 1999, s. 59) Rozdíly jsou také mezi chlapci a dívkami, které svůj emocionální život prožívají většinou intenzivněji.

V období střední a pozdní adolescence již náladovost a citová labilita odeznívají. Je pro ně charakteristická „větší extravertovanost, menší impulzivnost, emocionální dráždivost a vyšší stálost.“ (P. Macek, 1999, s. 60)

2.2.3 Sociální vývoj

Adolescent obvykle chápe potřebu pravidel pro fungování společnosti, avšak tato pravidla již nepřijímá automaticky, ale nejprve je sám zkoumá a hodnotí, a teprve pokud sám chápe jejich smysl a považuje je za „správná“, přijímá je a někdy až fanaticky zachovává. Podle Kohlbergovy klasifikace se jedná o „postkonvenční morálku, která závisí na vnitřních normativních principech.“ (M. Vágnerová, 2000, s. 275)

Adolescenti se často ještě neorientují v množství jim nabízených hodnot a nemají ještě stanovené priority, a tak usilovně hledají ideální stabilní hodnoty, které by jim poskytl v životě jistotu. Snadno se pak stávají obětí nejrůznějších skupin či sekt.

Jak zmiňuje M. Vágnerová, může se potřeba přijetí adolescentů manifestovat i tzv. „antiidentifikací s platným společenským řádem“. (M. Vágnerová, 2000, s. 277) Jedinec, který ve společnosti nedokáže získat přijatelnou pozici, přestane hledat kladné

city ostatních, a aby vzbudil city alespoň nějaké, snaží se společnost šokovat či pobouřit proti sobě. Příkladem je např. vandalismus, který sám o sobě nepřináší danému jedinci žádný zisk ani pocit seberealizace. Jedná se o podobné chování, jaké můžeme vidět u citově deprivovaných dětí.

V souvislosti s těmito poznatky o sociálním vývoji adolescentů se v praktické části bakalářské práce zaměříme také na postoj respondentů k hledání zmiňovaných hodnot – na to, zda se přiklání k nějakému náboženskému či filosofickému hnutí, zda navštěvují ve volném čase přednášky, kurzy apod., které se těmito tématům věnují, ale také zda se např. zapojují do nějakých dobrovolnických programů či jaké možnosti postrádají a co by uvítali.

2.2.3.1 Vztahy s rodinou

Rodina je pro dítě prvotním a nejdůležitějším prostředím, které mu poskytuje vše, co potřebuje k životu, a v ideálním případě je i útočištěm, kam se může vracet kdykoliv i ve své pozdější životě. Charakter rodiny, ve které dítě žije, má podstatný vliv na to, jak se od ní dokáže v období adolescence odpoutat. „Čím hlubší, jistější a méně konfliktní jsou vztahy, které dítě k rodičům navázalo, tím snáze probíhá i celý proces emancipace nutný pro osobní zrání.“ (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 153)

Emancipace od rodiny s sebou nutně přináší i pocity úzkosti, vyplývající z pomyslné ztráty dosavadních jistot. A. Freudová popisuje nejčastější prostředky, které děti k jejich překonání používají: „Nejčastěji bývá přemístění citových vztahů doprovázeno přeháněním rozdílů, které dospívající hledá v chování, v názorech, v zájmech a v hodnotách rodičů a nových osob, k nimž se nyní přiklání.“ (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 153)

Důsledkem těchto postojů pak bývá revolta proti rodičům, jejich nadměrná kritika, odmítání jejich projevů něžnosti a lásky a přirozeně také jejich nadměrné kontroly. Na druhé straně bývá někdy důsledkem těchto postojů také až nekritické přijímání nových vzorů a myšlenek.

Tento vývoj může být buď postupný, nebo připomínat náhlé „výbuchy“, které „představují jakýsi útěk k novým vytouženým, zdánlivě ideálnějším vztahům“. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 153)

Jinou možnou reakcí dospívajících na tuto situaci bývá naopak odmítnutí nových vztahů a návrat k dřívějšímu vývojovému stupni závislosti na rodičích či uzavření se do vlastního světa.

Přesto však podle všech dostupných výzkumů zůstává vztah adolescentů k rodičům za normálních okolností pozitivní - i když je kritizují. J. Langmeier a D. Krejčířová se např. odvolávají na výzkum Geckové, podle něhož představují rodiče i nadále nejdůležitější zdroj sociální opory. „V případě emočních problémů nebo vztahových konfliktů se i v tomto věku nejčastěji obrací o radu na svou matku a teprve na druhém místě uvádějí jako zdroj emoční opory své přátele nebo spolužáky.“ (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 154)

Mění se také vztah rodičů k dětem a v souvislosti s tím i způsob vzájemné komunikace. Podle P. Macka „konflikty nevadí, když mají adolescenti pocit, že mohou svobodně vyjadřovat názory a že se na ně bere ohled.“ (P. Macek, 1999, s. 67) S odvoláním na Grotevanda a Coopera mluví o procesu individuace a charakterizuje jej jako „vztah mezi sebezdurazňováním či sebeprosazováním (individuality, self-assertion) na jedné straně a citlivostí a vstřícností k druhým (connectedness) na straně druhé. V tzv. zdravých rodinách jsou tyto procesy v rovnováze.“ (P. Macek, 1999, s. 67) Mladý člověk dokáže své názory vyjádřit tak, aby je ostatní chápali, a uvědomuje si svou zodpovědnost za ně. Dokáže však také respektovat názory a argumenty druhých.

V období dospívání se mění také vztah k sourozencům, jejichž důležitost - pokud mezi nimi není příliš velký věkový rozdíl - narůstá. Jak uvádí P. Macek, má to dva hlavní důvody: Sourozenci patří ke stejné generaci, mívají podobné potřeby, postoje a zájmy a často zastávají stejnou adolescentní kulturu. V rámci rodiny pak také mají na sourozence nesporný přímý i zprostředkovaný vliv. (P. Macek, 1999, s. 70)

Větší roli přitom hrají starší sourozenci, kteří stojí na cestě mezi světem dospělých a světem dospívajících, a to v obou směrech. Jak popisuje P. Macek, „metaforicky vyjádřeno, jsou létajícími dveřmi, kterými se dá procházet oběma směry.“

(P. Macek, 1999, s. 71) Pokud v nich adolescenti vidí více členy stejné rodiny než členy stejné generační skupiny, posiluje to vliv rodičů na ně. A naopak pokud starší sourozenec představuje více partnera ze stejné generace než člena stejné rodiny, vliv rodičů klesá. Mladší sourozenci takovouto zprostředkující roli nemají.

Vraťme se však zpátky k otázce trávení volného času. Z popsaného procesu emancipace od rodiny se zdá, že i trávení volného času s rodinou se stává minulostí, a že adolescenti budou upřednostňovat aktivity, kterým se mohou věnovat se svými vrstevníky. Nabízí se však otázka, zda právě společné trávení volného času není v tomto bouřlivém životním období jedním z pout, která jim poskytují jistotu a pocit sounáležitosti se svou rodinou. I na ni budeme hledat odpověď v praktické části práce.

2.2.3.2 Vztahy s vrstevníky

S postupnou emancipací dospívajících od své původní rodiny nabývají stále většího významu vztahy s druhými přibližně stejného věku. Právě v nich hledají adolescenti uspokojení svých základních psychických potřeb, kterými jsou podle M. Vágnerové:

- **potřeba stimulace** - mladí lidé touží po společné účasti na různých akcích a po společných zážitcích
- **potřeba orientace a smysluplného učení** - společným experimentováním a hledáním řešení zejména různých sociálních situací se mladý člověk učí nové strategie, srovnáváním se s ostatními nachází nové pohledy na sebe a může s ostatními sdílet své pocity a prožitky
- **potřeba citové jistoty a bezpečí** - spolu se ztrátou dětské role ztrácí člověk do jisté míry i citové zázemí, které mu jeho rodina poskytovala. Oporu a jistotu nyní hledá ve vztazích s vrstevníky a pro jejich získání je často ochotný udělat téměř cokoliv. Pokud neuspěje, přijímá i podřadnou roli. „Potřeba akceptace je tak intenzivní, že se jedinec výměnou za její uspokojení vzdává dosavadních hodnot i rolí. Přijímá nové, o něž by ve skutečnosti nikdy nestál, kdyby nebyly spojeny s poskytnutím nějakého zázemí.“ (M. Vágnerová, 2000, s. 286 - 287)

Rodiče přitom nemívají mnoho možností, jak svým dětem pomoci vymanit se z vlivu škodlivé party, neboť jim nemohou nabídnout jinou alternativu vrstevnického vztahu.

Až ke konci adolescence se obvykle člověk dokáže spoléhat na vlastní názory a nepřijímá nekriticky názory a postoje skupiny, od které se pak osamostatňuje a soustředí se spíše na kamarádský vztah s jedním stabilním kamarádem, který jim přináší pocit vzájemného pochopení a přijetí.

- **potřeba naplnění partnerského vztahu, zahrnujícího i sexualitu** – zpočátku se jedná spíše o experimenty a tyto vztahy netrvají dlouho, později, kdy pokročí i budování vlastní identity, jsou vztahy již trvalejší a směřují k založení rodiny. (M. Vágnerová, 2000, s. 292 - 293)

Vztahy s vrstevníky se však mění nejen v závislosti na věku a „zralosti“ jedince, ale také v závislosti na pohlaví. Jak připomíná P. Macek, „mít prestiž a být akceptován skupinou vrstevníků má tradičně větší váhu pro chlapce než pro dívky.“ (P. Macek, 1999, s. 74)

Odpověď na to, kolik svého volného času tedy středoškoláci tráví s rodiči a kolik se svými vrstevníky, budeme opět hledat v praktické části této práce.

Shrnutí:

V adolescenci dochází také k velkým emocionálním změnám. Přes počáteční období emocionální lability dospívá člověk do stádia relativní emocionální zralosti a stálosti. Prohlubuje se jeho mravní cítění a často také city estetické a erotické.

Adolescent přestává být závislý na své původní rodině a přijetí hledá především mezi vrstevníky. Pokud je z nějakého důvodu nenachází, volí si zejména v první fázi tohoto období raději příslušnost ke skupině, jejíž postoje by jinak nesdílel či dokonce odmítal, než aby zůstal sám. Ke konci období se pak obvykle osamostatňuje i od závislosti na vrstevnické skupině, je si jistý vlastními názory a upřednostňuje blízký vztah s jedním kamarádem či s partnerem, se kterým plánuje společnou budoucnost.

3 Možnosti trávení volného času středoškoláků

Prvním a pro život zřejmě nejdůležitějším podnětem, který určuje postoje a zájmy každého z nás, je rodina, v níž vyrůstáme. Od svých rodičů, prarodičů a sourozenců přebíráme mimo jiné názory na trávení volného času. Nesmírně důležité proto je, jak využívají volný čas rodiče a jak podporují volnočasové aktivity svých dětí. Děti se účastní mnoha rodinných aktivit, jakými jsou např. rodinné oslavy, společné vycházky a výlety, návštěvy koncertů, divadla či kina, ale třeba i společné sledování televize. Je velmi pravděpodobné, že v těchto aktivitách budou pokračovat i ve svém pozdějším životě a podporovat v nich jednou i své děti.

Druhým nesporně významným podnětem je pak škola a volnočasové aktivity, které svým žákům nabízí.

Teprve v období puberty si vytváříme vlastní názory, a také svůj volný čas chceme často trávit jinak než dosud - obvykle s kamarády mimo rodinu, od níž se postupně osamostatňujeme, jak bylo popsáno v předcházející kapitole „Vztahy s vrstevníky“. Roste vliv vrstevníků a médií, zejména internetu, kterému mládež věnuje mnoho času.

Jaké má tedy mladý člověk možnosti trávení volného času?

Obecně lze říci, že se může věnovat činnostem spontánním, příležitostným nebo pravidelným. B. Hofbauer definuje **činnosti spontánní** jako činnosti, které závisí na aktuálním zájmu účastníků a pedagogicky a výchovně jsou ovlivňovány jen nepřímo - pedagog zde může působit např. jako rádce nebo konzultant, může motivovat nebo dohlížet na bezpečnost. Spontánní činnosti mohou být individuální i skupinové, jsou přístupné všem zájemcům a nemají pevně stanovený začátek ani konec. (B. Hofbauer, 2004, s. 21)

Příležitostná zájmová činnost je naopak přímo řízená pedagogem, je časově pevně ohraničená a zahrnuje organizované, jednorázové nebo i cyklické aktivity. Patří sem různé přednášky, sportovní turnaje, koncerty, divadelní představení, zájezdy apod.

Pravidelná zájmová činnost je rovněž přímo řízená pedagogem a je časově pevně ohraničená. Probíhá celoročně v pravidelných intervalech formou různých zájmových útvarů - kroužků, souborů, klubů apod. Konkrétní typy nejčastějších zájmových útvarů podrobně definuji v následující kapitole.

3.1 Organizovaný volný čas

Z historického hlediska bylo zřejmě prvním druhem organizovaného volného času společné cvičení a zdá se, že i dnes jsou sportovní volnočasové aktivity nejrozšířenější. V České republice je v tomto ohledu známé zejména sokolské hnutí, které si kladlo za cíl „rozvoj pohybové zdatnosti, brannosti, kulturnosti, národní emancipace a mravnosti.“ (V. Spousta, 1998, s. 26) Jeho zakladatel Miroslav Tyrš založil ve spolupráci s předními představiteli tehdejší politiky a kultury ryze český spolek, který si pod heslem „Tužme se!“ získával rychle oblibu mezi všemi věkovými skupinami obyvatel.

Po celkem čtyřech zákazech činnosti v dobách totalit obnovil Sokol svou činnost znovu v roce 1990 a navázal na staré tradice, jakými jsou např. pravidelné „všesokolské slety“.

Sokol byl v minulém století jistě nejrozšířenějším, nikoli však jediným takovýmto sdružením. Během 19. a 20. století nastal nebývalý rozvoj různých sdružení a organizací, přesahujících často nejen místní, ale i státní hranice.

Typologie UNESCO z roku 1960 je dělí podle následujících kritérií:

- **podle obsahu:** sdružení politická, sportovní, náboženská apod.
- **podle věkového složení:** sdružení dětí (6 - 15 let), dospívající mládeže (15 - 18 let) nebo mladých dospělých (18 - 25, resp. až 30 let). V některých sdruženích se však mohou prolínat různé věkové kategorie členů.
- **podle sociálního složení členstva:** sdružení studentů, sdružení podle profese atd.

- **podle cílové orientace:** sdružení uspokojující především zájmy jednotlivých členů - např. sportovní, turistická apod., sdružení zaměřená na výchovu svých členů - např. Junák - Pionýr, či sdružení veřejně prospěšná - např. Červený kříž.
- **podle šíře obsahového zaměření:** sdružení působící všestranně nebo v konkrétní specializované oblasti
- **podle územního dosahu:** sdružení lokální, působící např. v rámci města či určité vymezené oblasti nebo sdružení, zahrnující celý stát či sdružení mezinárodní (B. Hájek, 2003, s. 41)

Dnešní děti a mládež mají tedy daleko více možností jak trávit svůj volný čas, než tomu bylo dříve. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole „Možnosti trávení volného času středoškoláků“, nabízí jim často mnoho volnočasových aktivit škola, kterou navštěvují. Někdy se jedná o kroužky, rozvíjející nadání dětí, ale vzhledem k tomu, že školy většinou bojují s nedostatkem finančních prostředků, snaží se spíše spolupracovat s jinými organizacemi nabízejícími pravidelné volnočasové aktivity a samy se soustředí spíše na aktivity jednorázové, jakými jsou např. poznávací zájezdy či výlety, různé sportovní akce, přednášky apod.

Pravidelné volnočasové aktivity obvykle zajišťují spíše jiné organizace, které se přímo na ně soustředí. Mezi nejznámější patří:

Domy dětí a mládeže - jejichž zřizovatelem může být školský úřad, obec, církev či soukromý nebo jiný subjekt. DDM jsou zařazeny do sítě školských zařízení a na svou činnost tak získávají státní příspěvky. Dětem a mládeži nabízí širokou škálu kroužků, souborů, klubů, oddílů a kurzů, jejichž výsledky DDM na konci školního roku prezentují veřejnosti, zejména rodičům, a o účasti na nich vydávají osvědčení.

Konkrétní typy jednotlivých zájmových útvarů, které DDM nabízí, specifikuje vyhláška MŠMT ČR z roku 1992 č. 432/1992 Sb. V § 2:

Kroužek - menší zájmový útvar, zaměřený zpravidla na vnitřní obohacení členů (např. rybářský kroužek, modelářský kroužek, čtenářský kroužek).

Soubor - zájmový útvar, zaměřený zpravidla k veřejné produkci výsledků činnosti (pěvecký, hudební, taneční, divadelní apod.). Mívá závaznější strukturu a členů než kroužek.

Klub - zájmový útvar, který obvykle nemá pevnou organizační strukturu. Často převažuje receptivní činnost jeho členů (např. filmový klub).

Oddíl - zájmový útvar, který je součástí nějakého většího organizačního celku, např. tělovýchovného nebo turistického. Je to označení méně časté a ve struktuře DDM má charakter kroužku.

Kurz - zájmový útvar s vymezenou délkou trvání - zpravidla kratší než jeden rok. Je zaměřený na osvojení konkrétních vědomostí či dovedností (např. kurz výpočetní techniky, kurz angličtiny, ručních prací apod.). Po ukončení kurzu může být účastníkům vydáno osvědčení o absolvování.

Kromě pravidelných činností nabízí DDM většinou i příležitostné akce, jakými jsou např. letní tábory nebo různé soutěže.

Shrňme-li působnost DDM podle již zmiňované typologie UNESCO, můžeme říci, že tato střediska „pracují s dětmi a mládeží v širokém věkovém rozmezí, slouží širšímu regionu a v převážné míře nabízejí specializované a odborně vedené zájmové činnosti“. (J. Pávková, 2002, s. 147)

Základní umělecké školy - rozvíjejí umělecké nadání dětí a mládeže a nabízejí výuku hraní na hudební nástroje, zpěvu, tance, malování, keramiky, divadelní kroužky aj. Jak zmiňuje J. Pávková, „patří sice do sítě škol, ale účast na výuce v nich je dobrovolná a uskutečňuje se v mimoškolní době.“ (J. Pávková, 2002, s. 146)

Jazykové školy - nabízejí výuku cizích jazyků v individuálních či skupinových kurzech pro různé úrovně pokročilosti. (J. Pávková, 2002, s. 146) Své služby nabízí lidem všech věkových kategorií.

Sportovní kluby - poskytují kromě výuky zvoleného sportu také materiální zázemí. Pro členství v nich obvykle není podstatný věk, ale zájem o daný sport.

Nízkoprahová centra - umožňují dlouhodobou a systematickou práci se sociálně znevýhodněnými dětmi a dospívajícími.

Zájmová sdružení hasičů, rybářů, zahrádkářů, chovatelů apod.

Konkrétními zájmovými organizacemi působícími v celé České republice jsou např.

Skautské hnutí - Český junák - jehož cílem je „působit na své dětské i dospělé členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, společnosti, vlasti.“ Je však organizací celosvětovou, podporující přátelství a spolupráci mezi jednotlivými národními organizacemi. Svě členy učí dovednostem potřebným pro přežití v přírodě a podporuje jejich zájem o turistiku. (J. Pávková, 2002, s. 143)

Skauti se sdružují v družinách čítajících 5 - 10 dětí, v jejichž čele stojí dospívající, jen o málo let starší člen družiny. Pozitivním způsobem se zde uplatňuje již dříve zmiňovaný vliv vrstevnické skupiny, který je v období dospívání značný.

Pionýr - navazuje na levicově orientované předválečné organizace. Dnes se definuje jako „demokratické, dobrovolné, samostatné, na politických stranách, hnutích a ideologiích nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých.“ Svým členům nabízí celoročně nejrůznější aktivity zaměřené na uspokojování jejich zájmů a potřeb.

Kromě nich pořádá také různé místní, regionální i celostátní aktivity - přehlídky, soutěže, tábory apod., jichž se mohou účastnit i nečlenové organizace. V mezinárodních otázkách spolupracuje s levicovým mezinárodním hnutím Falken. (J. Pávková, 2002, s. 144)

Brontosaurus (Hnutí Brontosaurus) - snaží se vést děti a mládež k ochraně životního prostředí.

Hnutí Duha - sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi. Sdružuje jednotlivce i kolektivy nezávisle na jejich dalších činnostech.

YMCA (Young Men's Christian Association) - sdružuje převážně mladé křesťany a nabízí mnoho různorodých volnočasových aktivit svým členům i mnoho akcí pro veřejnost.

Sokol - Česká obec sokolská - zaměřená, jak již bylo zmíněno na začátku této kapitoly, převážně tělovýchovně a kulturně. Sdružuje zájemce všech věkových kategorií.

Salesiánská střediska mládeže - jsou organizována řádem Salesiánů Dona Bosca a zaměřena na poskytování volnočasových aktivit pro mladé lidi ve svém okolí jako prevenci proti sociálně patologickým jevům.

3.2 Neorganizovaný volný čas

Neorganizovaný volný čas zahrnuje nejen čas, který trávíme sami např. sledováním televize, poslechem hudby či vlastním hraním na hudební nástroj, brouzdáním po internetu, hraním počítačových her, četbou, návštěvou kulturních akcí či neorganizovaným sportováním, ale i čas, který trávíme s ostatními, aniž bychom měli předem určený program.

Rozhodnutí, jak budeme svůj volný čas trávit, závisí na mnoha faktorech. P. Sak (2004, s. 68) rozlišuje 7 nejpodstatnějších:

Faktor 1: Kulturní orientace - sem spadají nejrůznější kulturní aktivity, jichž se člověk aktivně nebo i pasivně účastní - návštěvy koncertů, divadla, kina, výstav, četba knih, ale i vlastní tvoření těchto hodnot - hra na hudební nástroje, zpěv, členství v amatérském divadelním souboru, umělecké fotografování apod.

Faktor 2: Extrovertně erotická orientace - tento faktor zahrnuje podle P. Saka nejen schůzky s partnery, ale i aktivity, které s nimi souvisejí, a kterými jsou např. návštěva kaváren a restaurací či různé večírky.

Faktor 3: Náboženská orientace - pod tento faktor spadá vše, co souvisí s naplňováním duchovních potřeb člověka, a to jak činnosti individuální, tak i účast na náboženském životě obecně. Podle P. Saka s tímto faktorem záporně koreluje sledování televize a poslech rozhlasu.

Faktor 4: Manuální orientace - zahrnuje nejrozličnější manuální činnosti, jakými jsou např. ruční práce, práce na zahradě, výstavba a údržba domu, bytu, chaty apod. Záporně pak s tímto faktorem korelují podle Sakových výzkumů návštěva kaváren, restaurací, večírky, mejdany, diskotéky a taneční zábavy.

Faktor 5: Sportovní orientace - tento faktor podle P. Saka zahrnuje nejen aktivní účast na sportovních hrách a utkáních, ale i jejich pasivní sledování. Spojuje v sobě potřebu hry s manuální činností, ale „je zcela oproštěn od kulturních a intelektuálních činností. Typem svých aktivit naznačuje, že je spíše obsažen u mužů.“

Faktor 6: Vztahová orientace - spadá sem např. povídání si s přáteli, psaní dopisů, deníků apod. Záporně s tímto faktorem korelují některé manuální činnosti.

Faktor 7: Studijní orientace - zahrnuje školní i mimoškolní vzdělávání, s nímž stále více souvisí práce na počítači, jejichž rostoucí roli P. Sak zdůrazňuje.

Podle P. Saka má mezi mládeží největší zastoupení faktor extrovertně erotický a studijní. Velké rozdíly jsou pak viditelné nejen v závislosti na věku, ale také mezi muži a ženami.

V jiné své publikaci, zaměřené na změny, které přináší do společnosti rozvoj a šíření informačních technologií, poukazuje P. Sak kromě jiného na skutečnost, že počítač představuje nejen rozšíření možností jak trávit volný čas, ale že v sobě kromě aktivit nových zahrnuje v jiné podobě i mnoho aktivit rozšířených již dříve - fotografování, filmování, telefonování, vzdělávání, nakupování, seznamování apod. „Zájmy, které jedinec dříve uspokojoval v řadě zájmových organizací, na řadě míst a v různém čase, může nyní uspokojovat sám, z pohodlí a intimity domova.“ (P. Sak, 2007, s. 259)

Jak tedy středoškoláci tráví svůj volný čas?

M. Vágnerová uvádí situační analýzu z roku 1996, znázorňující v procentech „způsoby zahánění nudy“ ve věku 14 - 18 let. Jednoznačně největší zastoupení v ní mají koníčky a záliby, druhé místo, s výrazně nižším procentuálním zastoupením, zaujímá sledování televize, o třetí pak bojuje sportování s možností být s přáteli. (M. Vágnerová, 2000, s. 286)

Již zmiňovaný P. Sak prezentuje ve svém referátu zveřejněném v Britských listech 3.7.2006 údaje značně odlišné. Z grafu vyplývá, že v roce 2005 česká mládež nejvíce svého volného času (křivka se pohybuje mezi body „často či alespoň jednou týdně“ a „denně anebo téměř denně“) věnovala sledování televize a počítačům (obojímu zhruba stejně). Následuje povídání s přáteli, nicnedělání, a až se značným odstupem sportování. (on-line, <http://blisty.cz/art/29205.html>)

Jak vypadá situace dnes u mládeže v Českých Budějovicích a nakolik zdejší středoškoláci využívají množství jim nabízených volnočasových aktivit, napoví výzkum popsany v praktické části mé práce.

Shrnutí:

Volný čas mládeže je prostorem pro nejrůznější zájmové činnosti. Ty mohou být realizovány buď v organizované podobě prostřednictvím různých sdružení a organizací, které podle typologie UNESCO rozdělujeme podle obsahu, věkového složení, sociálního složení členstva, cílové orientace, šíře obsahového zaměření či podle územního dosahu, nebo se může jednat o zájmové činnosti neorganizované, ovlivňované mnoha specifickými faktory, jakými jsou např. kulturní orientace, extrovertně erotická orientace, náboženská orientace, manuální orientace, sportovní orientace, vztahová orientace nebo studijní orientace.

V každém případě by podstatou zájmových činností měl být vždy odpočinek, a pokud možno také další rozvoj jedince.

II. Praktická část

4 Cíle a zaměření praktické části

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak a s kým tráví studenti místních středních škol svůj volný čas. Zajímalo mne, zda tito adolescenti tráví většinu svého volného času u počítače či televizoru (jak si to jistě představuje většina zástupců starší generace a jak skutečně vyplývá i z mnoha zveřejněných výzkumů), zda využívají možnosti navštěvovat nějaký organizovaný zájmový kroužek, zda se ve svém volném čase nudí a jaké možnosti pro jeho trávení v Českých Budějovicích postrádají. Kromě toho jsem však také chtěla zjistit, zda ve volném čase hledají smysl svého života, zda se zajímají o náboženství a jak moc jsou angažovaní či ochotní se angažovat v dobrovolnických činnostech.

4.1 Použité metody a charakter průzkumného vzorku

Výzkumná sonda byla provedena mezi studenty druhých ročníků Střední školy a Vyšší odborné školy cestovního ruchu a Vyšší odborné školy, Střední průmyslové školy automobilní a technické v Českých Budějovicích formou anonymního dotazníku (viz příloha č. I). Věk studentů se pohyboval mezi 16 a 20 lety. Respondenti odpovídali na 15 jednoznačných otázek, přičemž většinou vybírali jednu z nabízených možností, u jedné otázky doplňovali, kolik hodin týdně věnují konkrétním činnostem, a u dvou otázek měli možnost sami napsat své postřehy. Vzhledem k charakteru dotazníku se jedná o kvantitativní výzkum.

4.2 Předpoklady mého výzkumného šetření

Na základě již existujících výzkumů volného času mládeže předpokládám, že odpovědi studentů v dotazníku budou v souladu s následujícími předpoklady.

Stanovení předpokladů:

Předpoklad č. 1 - Nadpoloviční většina respondentů tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky než s rodiči.

Předpoklad č. 2 - Nadpoloviční většina respondentů tráví denně 2-3 hodiny svého volného času u počítače.

Předpoklad č. 3 - Nadpoloviční většina respondentů tráví denně 2-3 hodiny svého volného času u televize.

Předpoklad č. 4 - Nadpoloviční většina respondentů tráví týdně 2-5 hodin svého volného času studiem.

Předpoklad č. 5 - Nadpoloviční většina respondentů tráví týdně méně než 1 hodinu svého volného času sportem.

Předpoklad č. 6 - Polovina respondentů navštíví alespoň jedenkrát měsíčně restaurační zařízení.

Předpoklad č. 7 - Více než 75 % respondentů nenavštěvuje žádný organizovaný zájmový útvar.

Předpoklad č. 8 - Více než 75 % respondentů se nezajímá o náboženství.

Předpoklad č. 9 - Nadpoloviční většina sympatizuje s dobrovolnictvím, a kdyby měla možnost, ráda se do dobrovolnické činnosti zapojí.

Předpoklad č. 10 - Nadpoloviční většina respondentů se nikdy ve svém volném čase nenudí.

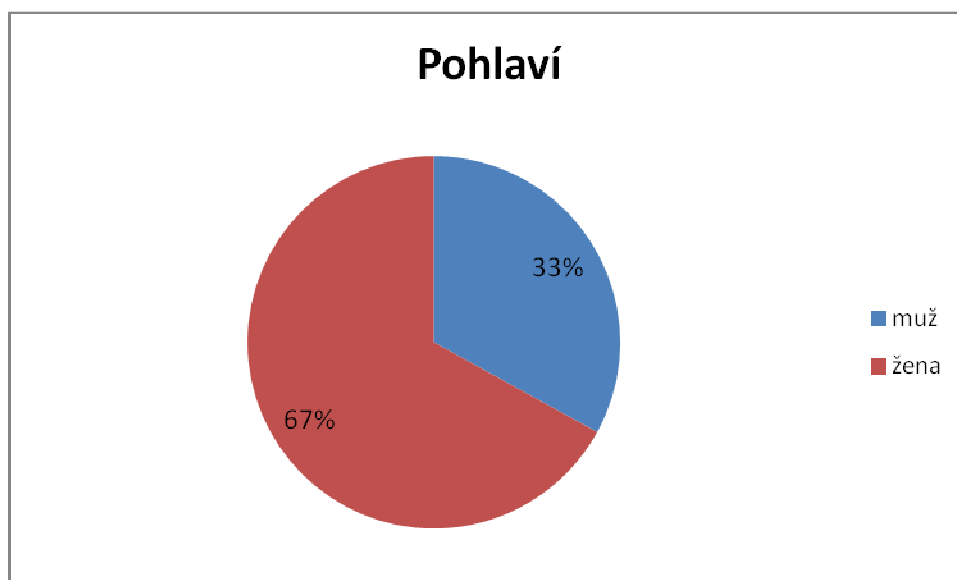
Předpoklad č. 11 - Nadpoloviční většina respondentů se zajímá o módu.

4.3 Výhodnocení dotazníku

Vytvořené dotazníky byly prostřednictvím předem obeznámených učitelů rozdány studentům druhých ročníků Střední školy a Vyšší odborné školy cestovního ruchu a Vyšší odborné školy, Střední průmyslové školy automobilní a technické v Českých Budějovicích, při vyučování vyplněny a ihned sebrány, čímž se zamezilo případnému neodevzdání dotazníků. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků, z nichž bylo vráceno k vyhodnocení 97 kusů.

Věk 97 studentů se pohyboval mezi 16 a 20 lety, z toho bylo 32 mužů a 65 žen viz graf č. 1., kde jsou hodnoty přepočítány na procenta.

Graf č. 1: Poměr mužů a žen v dotazníku

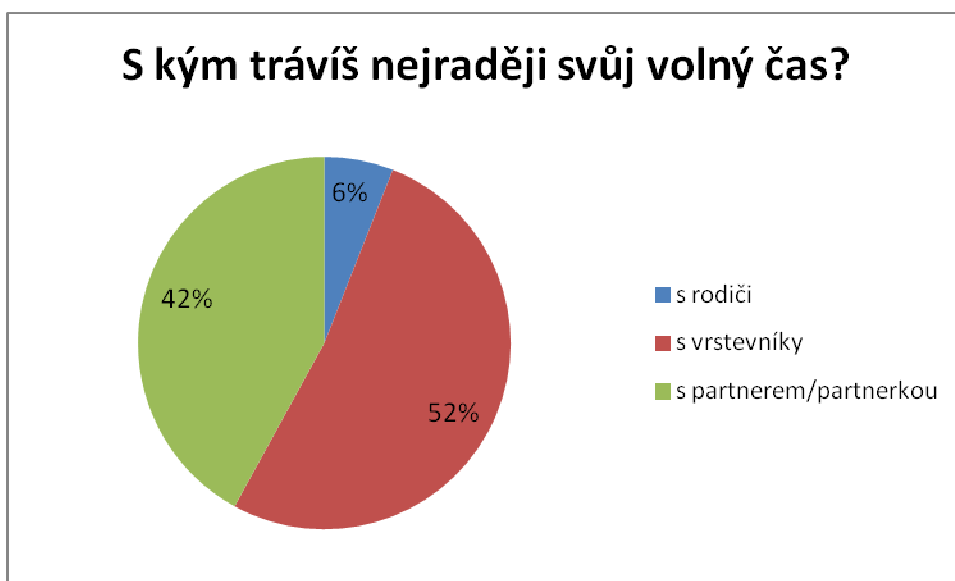

Vyhodnocení předpokladu č. 1 - Nadpoloviční většina respondentů tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky než s rodiči.

Předpoklad č. 1 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 2 - S kým trávíš nejraději svůj volný čas, kde si respondenti vybírali z možností: a) s rodiči, b) s vrstevníky a c) s partnerem/partnerkou.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven grafu č. 2.

Graf č. 2: S kým trávíš nejraději svůj volný čas?

Z grafu č. 2 je patrné, že 52 % respondentů tráví svůj čas s vrstevníky, 42 % respondentů s partnerem/partnerkou a jenom 6 % respondentů tráví čas s rodiči.

Shrnutí:

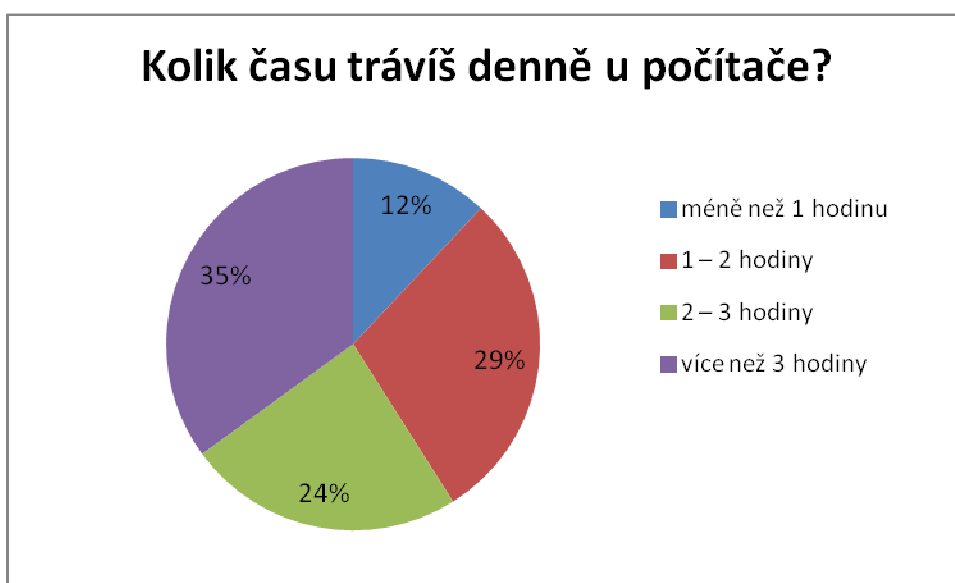
Z dotazníku vyplynulo, že nadpoloviční většina respondentů raději tráví svůj volný čas s vrstevníky, partnerem/partnerkou než se svými rodiči, čímž se potvrdil předpoklad č. 1.

Vyhodnocení předpokladu č. 2 - Nadpoloviční většina respondentů tráví denně 2-3 hodiny svého volného času u počítače.

Předpoklad č. 2 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 5 - Kolik času trávíš denně u počítače. U této otázky si respondenti vybírali z možností: a) méně než 1 hodinu, b) 1-2 hodiny, c) 2-3 hodiny, d) více než 3 hodiny.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 3.

Graf č. 3: Kolik času trávíš denně u počítače?

Z grafu č. 3 vyplývá, že 35 % respondentů tráví u počítače více než 3 hodiny, 29 % respondentů 1-2 hodiny, 24 % respondentů u počítače tráví 2-3 hodiny a pouze 12 % respondentů tráví u počítače méně než 1 hodinu.

Shrnutí:

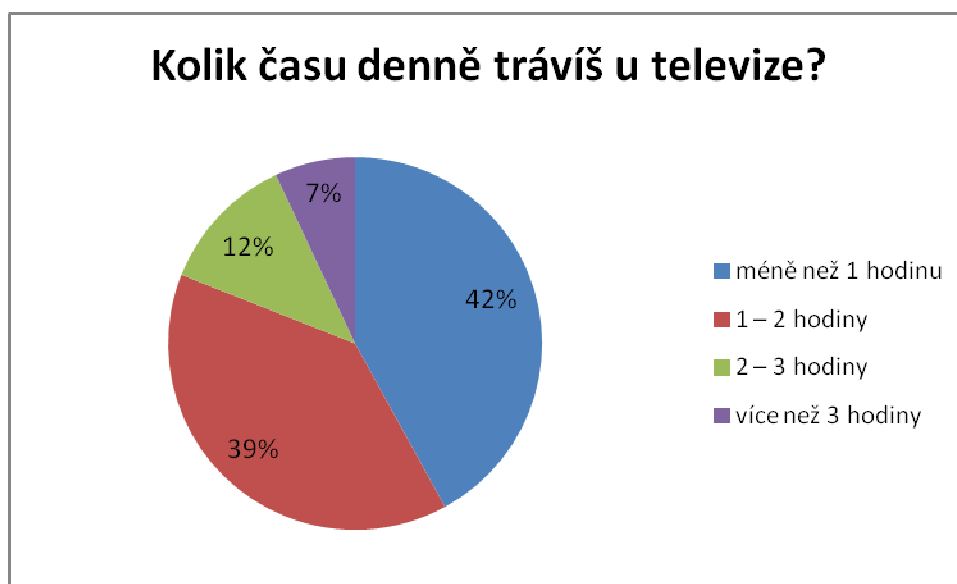
Při pohledu na graf č. 3 je patrné, že mezi dvěma nejčastěji uváděnými odpověďmi nejsou velké rozdíly. Výsledky nepotvrdily můj předpoklad o tom, že nadpoloviční většina respondentů tráví denně 2-3 hodiny svého volného času u počítače.

Vyhodnocení předpokladu č. 3 - Nadpoloviční většina respondentů tráví denně 2-3 hodiny svého volného času u televize.

Předpoklad č. 3 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 6 - Kolik času trávíš denně u televize. U této otázky si respondenti vybírali z možností: a) méně než 1 hodinu, b) 1-2 hodiny, c) 2-3 hodiny, d) více než 3 hodiny.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 4.

Graf č. 4: Kolik času trávíš denně u televize?

Z grafu č. 4 vyplývá, že 42 % respondentů tráví u televize méně než hodinu, 39 % respondentů tráví u televize 1-2 hodiny, 12 % respondentů tráví u televize 2-3 hodiny a pouze 7 % respondentů tráví u televize více než 3 hodiny.

Shrnutí:

Při pohledu na graf č. 4 je patrné, že mezi dvěma nejčastěji uváděnými odpověďmi nejsou velké rozdíly. Výsledky nepotvrdily můj předpoklad o tom, že nadpoloviční většina respondentů tráví denně 2-3 hodiny svého volného času u televize, tuto možnost zvolilo jen 12 % respondentů.

Od výzkumu, který uveřejnil v Britských listech 3.7.2006 P. Sak o české mládeži uvedeno v kapitole 3.2. Neorganizovaný čas, došlo ke změně trávení volného času

u české mládeže. Z grafů č. 3 a 4 je patrné, že v dnešní době respondenti tráví více svého volného času u počítače než u televize. Podle mého názoru příčinou změny je rozšíření počítačů mezi českou mládeží.

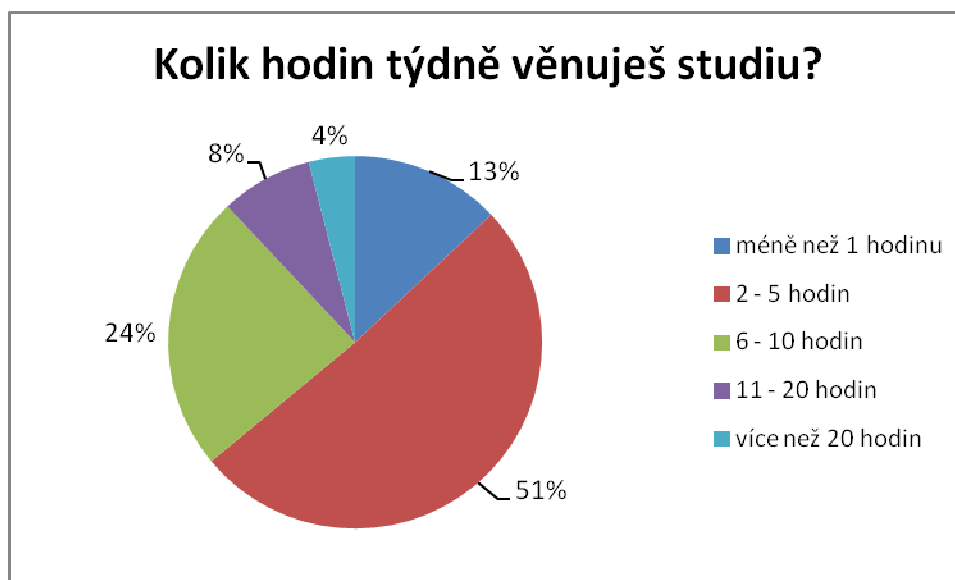
Vyhodnocení předpokladu č. 4 - Nadpoloviční většina respondentů tráví týdně 2-5 hodin svého volného času studiem.

Předpoklad č. 4 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 3 - Kolik hodin týdně se věnuješ studiu? Na výše uvedené otázky neměli respondenti možnost výběru a graf jsem sestavila z jejich odpovědí uvedených ve sloupci B.

Na otázku neodpověděli 2 respondenti, jež jsem do výsledků nezapočítala.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 5. Vzhledem k tomu, že respondenti udávali různé časové údaje, bylo třeba rozdělit tato data do určitých časových úseků, které mi pomohly vyhodnotit jednotlivé odpovědi a výsledky znázornit v grafu č. 5.

Graf č. 5: Kolik hodin týdně věnuješ studiu?

Z grafu č. 5 vyplývá, že 51 % respondentů se věnuje studiu 2-5 hodin týdně, 24 % respondentů se studiu věnuje 6-10 hodin týdně, 13 % respondentů méně než 1 hodinu týdně, 8 % 11-20 hodin týdně a jen 4 % respondentů více než 20 hodin týdně.

Shrnutí:

Z dotazníku vyplynulo, že nadpoloviční většina respondentů se věnuje studiu 2-5 hodin týdně, čímž se potvrdil předpoklad č. 4.

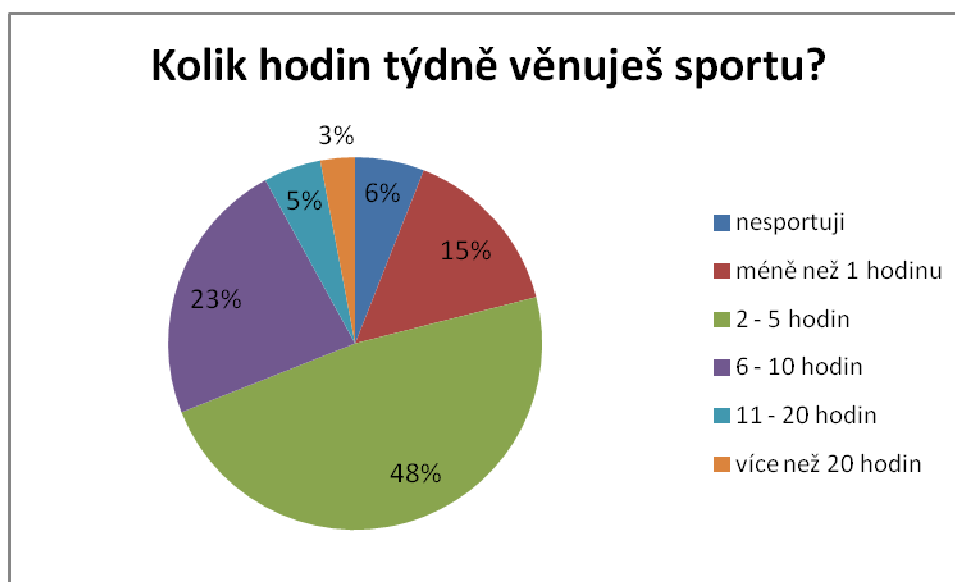
Vyhodnocení předpokladu č. 5 - Nadpoloviční většina respondentů tráví týdně méně než 1 hodinu svého volného času sportem.

Předpoklad č. 5 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 3 - Kolik hodin týdně se věnuješ studiu? Na výše uvedené otázky neměli respondenti možnost výběru a graf jsem sestavila z jejich odpovědí uvedených ve sloupci B.

Na otázku neodpověděli 2 respondenti, jež jsem do výsledků nezapočítala.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 6. Vzhledem k tomu, že respondenti udávali různé časové údaje, bylo třeba rozdělit tato data do určitých časových úseků, které mi pomohly vyhodnotit jednotlivé odpovědi a výsledky znázornit v grafu č. 6.

Graf č. 6: Kolik hodin týdně věnuješ sportu?

Z grafu č. 6 vyplývá, že 48 % respondentů se věnuje sportu 2-5 hodin týdně, 23 % respondentů se sportu věnuje 6-10 hodin týdně, 15 % respondentů méně než

1 hodinu týdně, 6 % respondentů se vůbec nevěnuje sportu, 5 % respondentů se věnuje sportu 11-20 hodin týdně a 3 % respondentů sportuje více než 20 hodin týdně.

Shrnutí:

I když se můj předpoklad nepotvrdil, výsledek mě mile překvapil, 48 % respondentů se věnuje sportu 2-5 hodin týdně, neočekávala jsem, že se respondenti ve svém volném čase tolik věnují sportu. Pouze 6 % oslovených vůbec nesportuje.

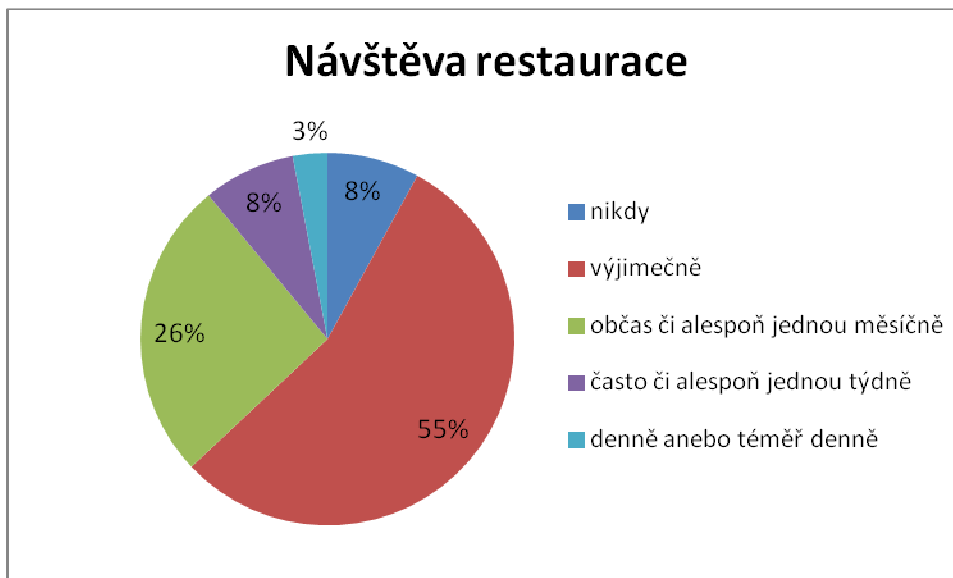
Vyhodnocení předpokladu č. 6 - Polovina respondentů navštíví alespoň jedenkrát měsíčně restaurační zařízení.

Předpoklad č. 6 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 3 - Jak často navštěvuješ restaurační zařízení, kde si respondenti vybírali z těchto možností: 1 - nikdy, 2 - výjimečně, 3 - občas či alespoň jednou měsíčně, 4 - často či alespoň jednou týdně, 5 - denně anebo téměř denně.

Na otázku č. 3 - Jak často navštěvuješ restaurační zařízení neodpověděl 1 respondent, jehož jsem do výsledků nezapočítávala.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 7.

Graf č. 7: Návštěva restaurace

Z grafu č. 7 vyplývá, že 55 % adolescentů navštěvuje restaurační zařízení výjimečně, 26 % respondentů navštěvuje restaurační zařízení občas či alespoň jednou měsíčně, 8 % respondentů navštěvuje restaurační zařízení často či alespoň jednou týdně, 8 % respondentů nikdy nenavštěvuje restaurační zařízení a pouze 3 % respondentů navštěvují restaurační zařízení denně anebo téměř denně.

Shrnutí:

Ani tento můj předpoklad se nepotvrdil a nadpoloviční většina respondentů navštěvuje restaurační zařízení výjimečně.

Vyhodnocení předpokladu č. 7 - Více než 75 % respondentů nenavštěvuje žádný organizovaný zájmový útvar.

Předpoklad č. 7 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 4 - Navštěvuješ nějaký organizovaný zájmový kroužek, kde respondenti vybírali z možností: a) ano a b) ne.

Na otázku č. 4 - Navštěvuješ nějaký organizovaný zájmový kroužek neodpověděl 1 respondent, jehož jsem do výsledků nezapočítala.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 8.

Graf č. 8: Návštěva organizovaných kroužků

Z grafu č. 8 vyplývá, že 74 % respondentů nenavštěvuje žádný organizovaný kroužek a 26 % respondentů navštěvuje nějaký zájmový kroužek. Respondenti, kteří odpovídali na otázku ano, uvedli nejčastěji níže uvedené organizované zájmové kroužky: fotbal, florbal, motocross, hokejbal, sbor dobrovolných hasičů, basketbal,

volejbal, plavání, malování, šachy, bojové umění, vyšívání, krasobruslení, tanec a navštěva hudební školy - hra na kytaru.

Shrnutí:

Sedmdesát čtyři procent oslovených respondentů uvedlo, že nenavštěvují ve svém volném čase žádný organizovaný kroužek, což není v souladu s mým předpokladem.

Vyhodnocení předpokladu č. 8 - Více než 75 % respondentů se nezajímá o náboženství.

Předpoklad č. 8 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 8 - Hledáš smysl svého života v nějakém náboženství, kde respondenti vybírali z možností: a) ano a b) ne.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 9.

Graf č. 9: Hledáš smysl svého života v nějakém náboženství?

Z grafu č. 9 vyplývá, že 91 % respondentů nehledá smysl svého života v žádném náboženství a 9 % respondentů odpovědělo na otázku ano.

Shrnutí:

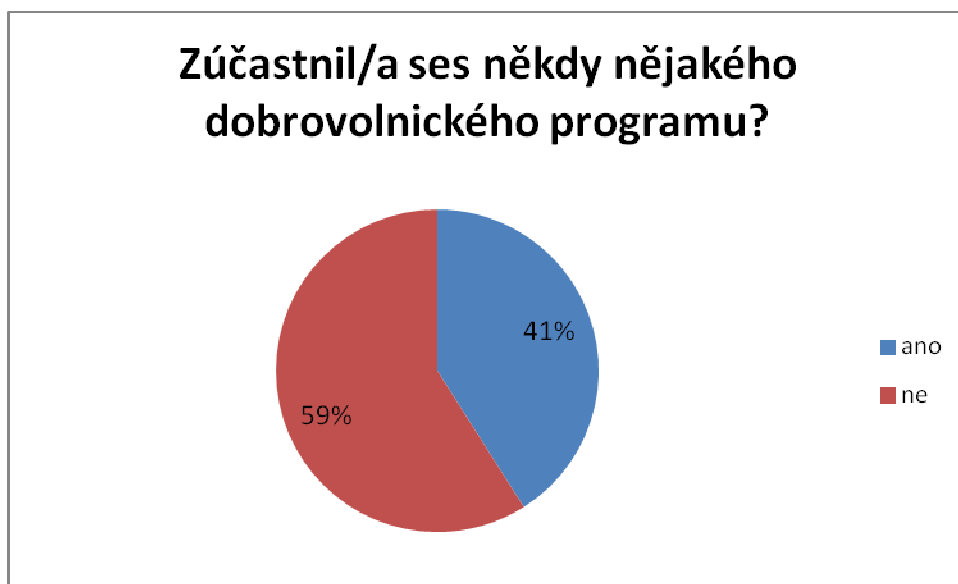
Potvrdilo se mi, že více než 75 % respondentů nehledá smysl svého života v nějakém náboženství.

Vyhodnocení předpokladu č. 9 - Nadpoloviční většina sympatizuje s dobrovolnictvím, a kdyby měla možnost, ráda se do dobrovolnické činnosti zapojí.

Předpoklad č. 9 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 9 - Zúčastnil/a ses někdy nějakého dobrovolnického programu a č. 10 - Pokud ano, jakého?

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 10 a č. 11.

Graf č. 10: Zúčastnil/a ses někdy nějakého dobrovolnického programu?

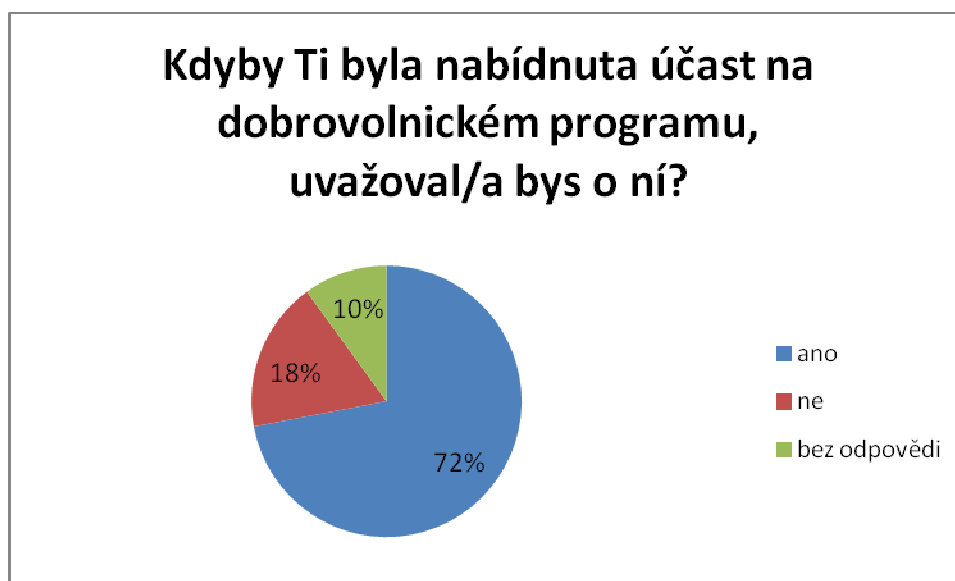

Z grafu č. 10 vyplývá, že 59 % respondentů se nikdy nezúčastnilo žádného dobrovolnického programu, 41 % respondentů odpovědělo ano. Respondenti, kteří odpovídali na otázku ano, uvedli nejčastěji níže uvedené dobrovolnické programy: Bílá pastelka, pomoc při povodních, vedoucí na dětském táboře, sběr odpadků, pomoc při pořádání dětské olympiády, Den dětí - pomoc postiženým v ZOO, pomoc rozvojovým zemím a prodej pro nadaci Chrupa.

Dále jsem se zeptala respondentů v dotazníku, zda by uvažovali o účasti na dobrovolnickém programu, kdyby jim tuto možnost někdo nabídl. Na výběr byly možnosti: a) ano a b) ne.

Na tuto otázku neodpovědělo 10 respondentů.

Graf č. 11: Kdyby Ti byla nabídnuta účast na dobrovolnickém programu, uvažoval/a bys o ní?

Z grafu č. 11 vyplývá, že 72 % respondentů by uvažovalo o účasti na dobrovolnickém programu, 18 % respondentů by neuvažovalo o dobrovolnickém programu a 10 % respondentů na tuto otázku vůbec neodpovědělo.

Shrnutí:

Nadpoloviční většina respondentů odpověděla, že se nikdy nezúčastnila dobrovolnického programu, ale kdyby jim byla nabídnuta účast, téměř tři čtvrtiny dotázaných by se rády zúčastnily. Potvrdilo se mi, že respondenti jsou ochotni se zapojit do dobrovolnických programů, když je někdo požádá.

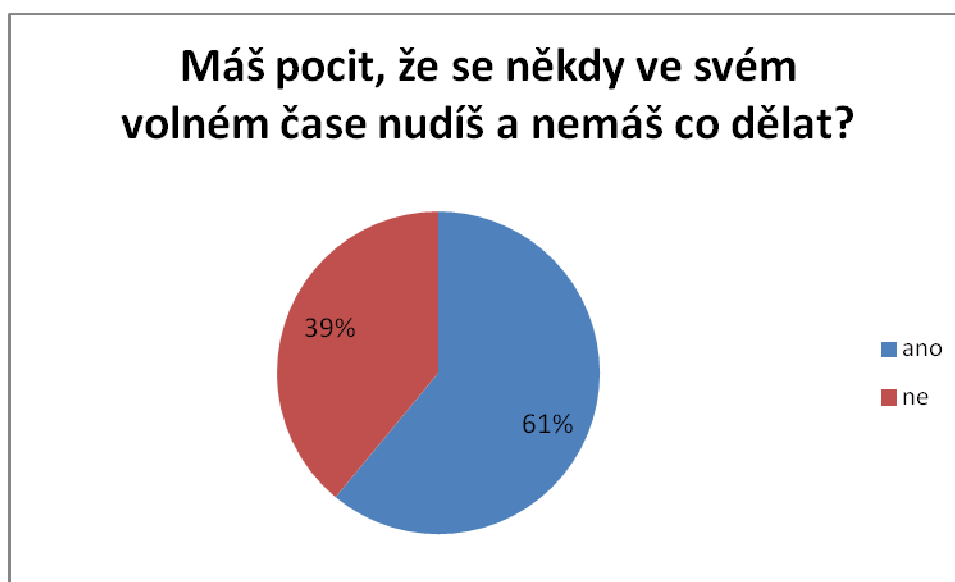
Vyhodnocení předpokladu č. 10 - Nadpoloviční většina respondentů se nikdy ve svém volném čase nenudí.

Předpoklad č. 10 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 12 - Máš pocit, že se někdy ve svém volném čase nudíš a nemáš co dělat, kde respondenti vybírali z možností: a) ano a b) ne.

Na otázku č. 12 - Máš pocit, že se někdy ve svém volném čase nudíš a nemáš co dělat neodpověděl 1 respondent, jehož jsem do výsledků nezapočítávala.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 12 a č. 13.

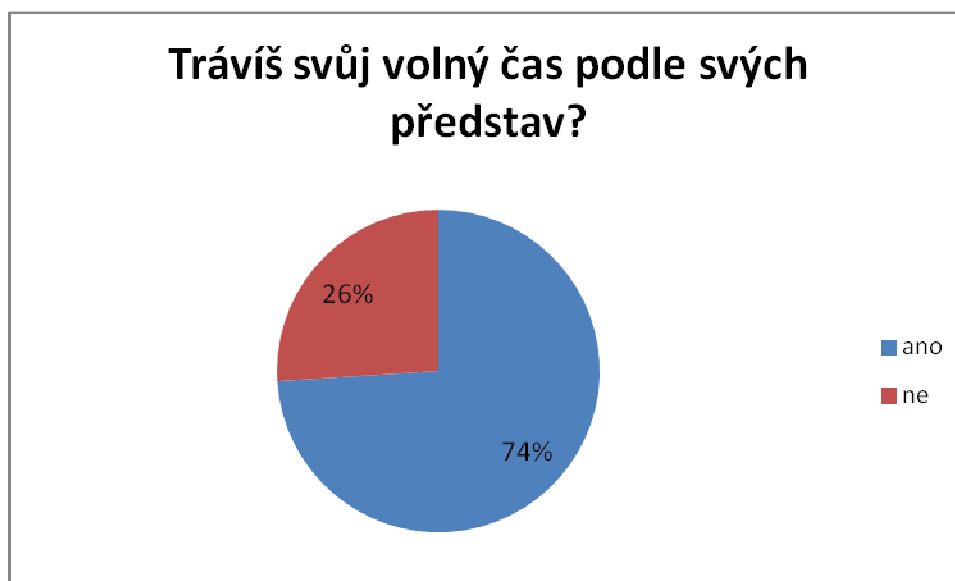
Graf č. 12: Máš pocit, že se někdy ve svém volném čase nudíš a nemáš co dělat?

Z grafu č. 12 vyplývá, že 61 % respondentů se ve svém čase někdy nudí a 39 % respondentů se nikdy nenudí.

Dále jsem se respondentů v dotazníku zeptala, zda tráví svůj volný čas podle svých představ.

Graf č. 13: Trávení volného času

Z grafu č. 13 vyplývá, že 74 % respondentů tráví svůj volný čas podle svých představ, 26 % respondentů odpovědělo ne.

V dotazníku měli respondenti možnost volně se vyjádřit k otázce č. 15 - Jaké možnosti využití volného času v Českých Budějovicích postrádáš, a tuto možnost využilo 32 % oslovených respondentů. Nejčastější odpovědí na otázku bylo, že jim chybí aquapark, závodní okruh a společensko-kulturní akce. Perličkami mezi těmito odpověďmi byly odpovědi, že jim chybí pláže, moře a tropický prales. Jeden respondent uvedl chybějící synagogu.

Shrnutí:

Můj předpoklad se nepotvrdil a z dotazníku se ukázalo, že nadpoloviční většina respondentů se ve svém volném čase nudí a tři čtvrtiny dotázaných tráví svůj volný čas podle svých představ.

Vyhodnocení předpokladu č. 11 - Nadpoloviční většina respondentů se zajímá o módu.

Předpoklad č. 11 je uveden v dotazníku pod otázkou č. 7 - Zajímáš se o módu, kde respondenti vybírali z možností: a) ano a b) ne.

Z jednotlivých odpovědí je sestaven graf č. 14

Graf č. 14: Zájem o módu

Z grafu č. 14 vyplývá, že 73 % respondentů se zajímá o módu a 27 % nikoliv.

Shrnutí:

Sedmdesát tři procent respondentů se zajímá o módu, čímž se potvrdil můj poslední předpoklad.

5 Závěr

V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na možnosti využití volného času středoškoláků v Českých Budějovicích. Teoreticky jsem popsala funkce volného času, jeho organizované i neorganizované varianty a základní možnosti jeho využití. Zaměřila jsem se také na vývojové období adolescence, v němž se středoškoláci nacházejí, na jeho charakteristiku a možné souvislosti právě s využíváním volného času adolescentů.

Na tento teoretický základ navázala praktická část práce, zpracovávající výsledky dotazníků, adresovaných vzorku studentů středních škol z Českých Budějovic. Po jejich vyhodnocení jsem hledala odpověď na jedenáct předpokladů, které vyplynuly z teoretického zpracování daného tématu. Zajímalo mne, zda skutečně nadpoloviční většina adolescentů tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky než s rodiči, zda jej skutečně tráví převážně u počítače, televize či studiem, zda se skutečně dnešní adolescenti jen velmi málo věnují sportování, zda často navštěvují restaurační zařízení, zda skutečně nevyužívají nabízené možnosti organizovaných volnočasových aktivit, zda se skutečně nezajímají o náboženství, ale sympatizují s dobrovolnictvím, zda se nadpoloviční většina adolescentů nikdy ve svém volném čase nenudí a zda se nadpoloviční většina z nich zajímá o módu.

První ze stanovených předpokladů jednoznačně potvrdily výsledky dotazníkového šetření, mládež výrazně upřednostňuje trávení svého volného času se svými vrstevníky či partnery před možností trávit jej se svými rodiči.

Druhý předpoklad o tom, že nadpoloviční většina respondentů tráví denně Dvě až tři hodiny svého volného času u počítače se nepotvrdil. U počítače tráví 35 % respondentů více než tři hodiny denně. Zde je však nutné podotknout, že u počítače nejen hrají hry, ale mohou zde také navazovat sociální kontakty a získávat užitečné informace.

Třetí předpoklad se na základě hodnocených dotazníků nepotvrdil. Dvě až tři hodiny denně tráví u televize jen 12 % oslovených respondentů, což považuji za pozitivní jev.

Čtvrtý předpoklad, že nadpoloviční většina respondentů tráví týdně dvě až pět hodin svého volného času studiem se potvrdil.

Zajímavým zjištěním bylo, že velké množství respondentů ve svém volném čase oproti mému předpokladu sportují, stejně jako skutečnost, že většina z nich ve svém volném čase jen výjimečně navštěvuje restaurační zařízení.

Potvrdil se naopak předpoklad, že většina studentů nenavštěvuje žádný organizovaný volnočasový kroužek, přičemž ti z nich, kteří nějaký navštěvují, zmiňují nejčastěji různé sportovní kroužky.

Předpoklad, že se většina respondentů nezajímá o náboženství, se v dotazníku jednoznačně potvrdil, stejně jako jejich sympatie s dobrovolnictvím.

Poněkud paradoxní výsledek vyplynul z otázek, zaměřených na nudu ve volném čase a spokojenost s jeho využíváním. Přestože nadpoloviční většina dotázaných prožívá ve svém volném čase nudu, tři čtvrtiny z nich jej tráví podle svých představ.

Zájem adolescentů o módu pak odpovědi respondentů potvrdily.

Nabízí se otázka, co způsobilo odlišnost výsledků mého šetření od některých z předpokladů, stanovených na základě teoretických poznatků a výsledků výzkumů, převzatých od uznávaných odborníků. Zda je důsledkem vývoje, jímž naše společnost prochází, vlivu, který na studenty mají školy či jiné organizace, snažící se ovlivňovat postoje studentů, zda se jedná o jev místní, ovlivněný životem ve velkém městě, kde mají studenti relativně velké možnosti využití svého volného času, či zda výsledky výzkumu ovlivňuje ještě něco jiného. Tyto a mnohé další otázky čekají na odpověď od dalších zájemců, kteří se budou tomuto tématu věnovat.

6 Seznam použité literatury

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-7290-128-1.

HODAŇ, B., DOHDAL, T. et al. *Rekreologie*. Olomouc: Hanex, 2008, ISBN: 978-80-244-2197-1

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178927-5.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.

PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.

SAK, P. et al. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007, ISBN: 978-80-7367-230-0.

SPOUSTA, V. et al. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: MU, 1998, ISBN 80-210-1274-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Internetové zdroje:

SAK, Petr. Proměny volného času a zaostávání pedagogiky. In *Britské listy* [online], 2006. [cit. 04.11.2011]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/29205.html>>.

7 Seznam grafů

Graf č. 1: Poměr mužů a žen v dotazníku	33
Graf č. 2: S kým trávíš nejraději svůj volný čas?.....	34
Graf č. 3: Kolik času trávíš denně u počítače?.....	35
Graf č. 4: Kolik času trávíš denně u televize?.....	36
Graf č. 5: Kolik hodin týdně věnuješ studiu?.....	37
Graf č. 6: Kolik hodin týdně věnuješ sportu?	38
Graf č. 7: Návštěva restaurace	40
Graf č. 8: Návštěva organizovaných kroužků	41
Graf č. 9: Hledáš smysl svého života v nějakém náboženství?.....	43
Graf č. 10: Zúčastnil/a ses někdy nějakého dobrovolnického programu?	44
Graf č. 11: Kdyby Ti byla nabídnuta účast na dobrovolnickém programu, uvažoval/a bys o ní?	45
Graf č. 12: Máš pocit, že se někdy ve svém volném čase nudíš a nemáš co dělat?	46
Graf č. 13: Trávení volného času	47
Graf č. 14: Zájem o módu	48

8 Příloha I

Anonymní dotazník

Ahoj, jmenuji se Alena Jechová a dělám výzkumnou sondu k bakalářské práci na téma „Možnosti využití volného času studentů středních škol v Českých Budějovicích“. Budu ráda, když otevřeně vyplníš tento dotazník. Vhodné odpovědi zakroužkuj.

Pohlaví: žena / muž

Věk:

Navštěvovaná škola:

1) Uved', kde bydlíš:

- a) doma
- b) na internátu
- c) v podnájmu

2) S kým trávíš nejraději svůj volný čas?

- 2 s rodiči
- 3 s vrstevníky
- 4 s partnerem/partnerkou

3) Do sloupce A zaznamenej čísla od jedničky do pětky, jak často provozuješ tyto činnosti:

- 1 – nikdy
- 2 – výjimečně
- 3 – občas či alespoň jednou měsíčně
- 4 – často či alespoň jednou týdně
- 5 – denně anebo téměř denně

Do sloupce B doplň, kolik hodin týdně činnosti věnuješ.

Činnost:	Sloupec A	Sloupec B
studium		

sport		
sledování TV		
PC (např. sociální sítě, hry atd.)		
návštěva restaurace		
nakupování: oblečení		
- kosmetiky		
- sportovních potřeb		
- věcí na své koníčky		

Jiná oblíbená činnost (dopiš jaká a její četnost):

.....

.....

4) Navštěvuješ nějaký organizovaný zájmový kroužek? Pokud ano, uveď činnost zájmového kroužku (např. fotbal, plavání, kurz fotografování, malování atd.), **pořádající organizaci** (škola, Dům dětí a mládeže, Sokol, obec atd.) **a četnost** (kolikrát týdně organizovaný kroužek navštěvuješ).

2 ano

b) ne

Činnost:	Pořádající organizace	Četnost

5) Kolik času trávíš denně u počítače?

- a) méně než 1 hodinu
- b) 1 – 2 hodiny
- c) 2 – 3 hodiny
- d) více než 3 hodiny

6) Kolik času denně trávíš u televize?

- a) méně než 1 hodinu
- b) 1 – 2 hodiny
- c) 2 – 3 hodiny
- d) více než 3 hodiny

7) Zajímáš se o módu?

- a) ano
- b) ne

8) Hledáš smysl svého života v nějakém náboženství?

- a) ano
- b) ne

9) Zúčastnil/a jsi se někdy nějakého dobrovolnického programu?

- a) ano
- b) ne

10) Pokud ano, jakého?

.....
.....

11) Kdyby Ti byla nabídnuta účast na dobrovolnickém programu, uvažoval/a bys o ní?

- a) ano
- b) ne

12) Máš pocit, že se někdy ve svém volném čase nudíš a nemáš co dělat?

- a) ano
- b) ne

13) Trávíš svůj volný čas podle svých představ?

a) ano

b) ne

14) Je nějaká činnost, které by ses chtěl/a věnovat, a nezbývá Ti čas – doplň jaká:

.....

.....

15) Jaké možnosti využití volného času v Českých Budějovicích postrádáš?

.....

.....

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku a přeji hezké a smysluplné trávení volného času.